

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: کبری بخشی در تاریخ: ۸۸/۱۱/۳۰ رشته: راهنمایی و مشاوره
از پایان نامه خود با عنوان: « بررسی میزان اثر بخشی آموزش مسئولیت پذیری به شیوه ی
واقعیت درمانی بر بحران هویت دانش آموزان دختر متوسطه شیراز »
با درجه بسیار خوب و نمره ۱۷/۵۰ دفاع نموده است .

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داوری	سمت	امضاء اعضای هیات داوری
۱ - دکتر لادن معین	استاد راهنما	
۲ - دکتر فلورا یونسی	استاد مشاور	
۳ - دکتر ژاله رفاهی	استاد داور	

مراتب فوق مورد تایید است .

مدیر/معاونت پژوهشی

مهر و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد M.A

رشته : مشاوره

عنوان :

بررسی میزان اثر بخشی آموزش مسئولیت پذیری به شیوه ی واقعیت

درمانی بر بحران هویت دانش آموزان دختر متوسطه شیراز

استاد راهنما :

دکتر لادن معین

استاد مشاور :

دکتر فلورا یونسی

نگارش :

کبری بخشی

زمستان ۱۳۸۸

تقدیم :

تقدیم به کسانی که همواره با پشتکار و همت خود بستر ساز رشد و تعالی فراگیران علم و ادب را فراهم نموده و هم چنین کسانی که در فکر و عمل استقلال دارند و بر مبنای بینش توحیدی خود عمل می کنند و آنانی که با گذشتگی موجبات مجد و عظمت میهن اسلامی و تثبیت آرمانهای متعالی دین مبین اسلام را فراهم نمودند.

تقدیر و تشکر:

سپاس و ستایش بی پایان پروردگار بی همتایی را سزاست که با قلم قدرت خویش هستی را رقم زد و انسان را اشرف مخلوقات قرار داد و نعمتهای بی کران خود را به او عطا فرمود، اینک که خداوند بزرگ اینجانب را مرهون الطاف خویش قرار داده و توفیق عنایت فرموده تا بتوانم این پژوهش را به پایان برسانم بنابر این بر خود لازم می دانم تا از زحمات استاد ارجمند سرکار خانم دکتر لادن معین(استاد راهنما) و سرکار خانم دکتر فلورا یونسی (استاد مشاور) که در تمام مراحل اجرای این تحقیق، با راهنماییهای خود همواره راهگشایم بوده اند تشکر و قدردانی نموده. و از استاد محترم و بزرگوام سرکار خانم دکتر ژاله رفاهی که زحمت داوری این پایان نامه را بر عهده داشته و با نظرات ارزشمند شان مرا در بهتر شدن کار یاری نمودند تشکر و قدر دانی می کنم .

ودر پایان از مادر فداکار ، همسر مهربان و فرزندان عزیزم «سارا و سینا» که با صبر و شکیبایی موجبات تحقق این امر خطیر را میسر ساختند تشکر و قدردانی نموده توفیق این عزیزان را از خداوند متعال خواستارم به امید آن که بتوانم قطره ای از دریای بی کران لطف و محبتشان را پاسخگو باشم .

چکیده:

هدف از انجام این پژوهش بررسی تاثیر آموزش مسئولیت پذیری به شیوه واقعیت درمانی بر بحران هویت دانش آموزان دختر دوره متوسطه می باشد هویت یک سازه و ساختار روانی - اجتماعی است که در طول زندگی فرد شکل می گیرد و شامل برداشت فرد از خود و ارزشها می است که از جانب دیگران دریافت می کند . بحران هویت در صورتی اتفاق می افتد که فرد در برداشت از خویش تصمیم گیری و در روابط با دیگران دچار اشکال شود . جامعه آماری شامل دانش آموزان سال اول دوره متوسطه ناحیه یک شهر شیراز است که در سال تحصیلی ۸۷-۸۸ مشغول به تحصیل بودند. نمونه آماری ۲۰۰ نفر دانش آموزان کلاس اول بصورت تصادفی خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند آزمون بحران هویت بر روی آنها اجرا گردید سپس از میان این افراد ۳۰ نفر را که بالاترین نمره را در آزمون بحران هویت کسب نمودند بعنوان نمونه آماری انتخاب شدند و به طور تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل جایگزین شدند (۱۵ نفر در گروه آزمایش و ۱۵ نفر در گروه کنترل) و گروه آزمایش طی ۷ جلسه ۶۰ دقیقه ای در جلسات آموزشی شرکت نمودند . ابزار پژوهش پرسشنامه هویت یابی ۳۰ سوالی و پرسشنامه جمعیت شناختی بود فرضیه تحقیق این بود که آموزش مسئولیت پذیری به شیوه واقعیت درمانی بحران هویت دانش آموزان را کاهش می دهد نتایج تحلیل t وابسته نشان داد که افراد گروه آزمایش میانگین بحران هویت آنها پس از آموزش کاهش یافته است و این تفاوت در سطح ۰/۰۰۵ معنادار می باشد. ($p < 0/005$)

واژه گان کلیدی: هویت ، بحران هویت ، مسئولیت پذیری ، نوجوانی .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل يك : کلیات تحقیق
۱	۱-۱. مقدمه
۳	۲-۱. بیان مساله
۵	۳-۱. اهمیت تحقیق
۹	۴-۱. اهداف تحقیق
۹	۵-۱. فرضیه های تحقیق
۹	۶-۱. تعریف نظری و عملیاتی
	فصل دوم: ادبیات پژوهش
۱۳	۱-۲. مقدمه
۱۳	۲-۲. ماهیت هویت
۱۷	۳-۲. شکل گیری هویت
۱۹	۴-۲. انواع هویت
۲۱	۵-۲. حالات هویت
۲۳	۶-۲. بحران هویت از کجا شروع می شود
۲۵	۷-۲. نقش والدین در هویت یابی فرزندان
۲۶	۸-۲. مشکلات ناشی از ناتوانی در هویت یابی
۲۸	۹-۲. درمان مشکلات هویت
۳۰	۱۰-۲. بحران هویت و راههای رفع آن از دیدگاه قرآن
۳۰	۱۱-۲. نظریه واقعیت درمانی
۳۱	۱۲-۲. اهداف واقعیت درمانی
۳۱	۱۳-۲. فرایند واقعیت درمانی
۳۳	۱۴-۲. دیدگاه ویلیام گلاسر در مورد مسئولیت
۳۶	۱۵-۲. نظریات روانشناسان در مورد مسئولیت
۳۸	۱۶-۲. راههای افزایش حس مسئولیت پذیری
۳۹	۱۷-۲. انسان موجودی مسئولیت پذیر
۴۰	۱۸-۲. تحقیقات انجام شده در ایران

۴۳	۲-۱۹. تحقیقات انجام شده در خارج
۴۹	۲-۲۰. نتیجه گیری از تحقیقات انجام شده
	فصل سوم: روش تحقیق
۵۱	۳-۱. مقدمه
۵۱	۳-۲. روش تحقیق
۵۱	۳-۳. جامعه آماری
۵۲	۳-۴. نمونه تحقیق
۵۲	۳-۵. ابزار تحقیق
۵۳	۳-۶. روش اجرا
۵۲	۳-۷. جدول جلسات آموزشی
۵۶	۳-۸. عناوین جلسات
۵۶	۳-۹. روشهای آماری

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات

۵۸	۴-۱. مقدمه
۵۹	۴-۱-۱. تجزیه و تحلیل توصیفی
۶۸	۴-۱-۲. تجزیه و تحلیل استنباطی

فصل پنجم: نتیجه گیری

۷۴	۵-۱. خلاصه پژوهش
۷۴	۵-۲. بحث و نتیجه گیری
۸۲	۵-۳. محدودیت ها
۸۲	۵-۴. پیشنهادات
۸۳	فهرست منابع فارسی
۸۶	فهرست منابع انگلیسی
	پیوست ها:
۸۸	پیوست الف (جلسات آموزشی)
۹۰	پیوست ب (پرسشنامه هویت)
۱۰۱	پیوست پ (پاسخنامه)
۱۰۳	چکیده انگلیسی

فهرست جداول:

- ۶۰ جدول (۱-۴) شاخصهای آماری متغیر پیش آزمون بحران
- ۶۱ جدول (۲-۴) شاخصهای آماری متغیر پس آزمون بحران هویت
- ۶۲ جدول (۳-۴) شاخصهای آماری متغیر معدل
- ۶۳ جدول (۴-۴) توزیع فراوانی میزان درآمد خانواده
- ۶۴ جدول (۵-۴) توزیع فراوانی میزان تحصیلات پدر
- ۶۵ جدول (۶-۴) توزیع فراوانی میزان تحصیلات مادر
- ۶۶ جدول (۷-۴) توزیع فراوانی رتبه تولد
- ۶۷ جدول (۸-۴) تعداد فرزندان خانواده
- ۶۸ جدول (۹-۴) توزیع فراوانی طبقه اقتصادی
- ۶۹ جدول (۱۰-۴) فرضیه اول (آموزش مسئولیت پذیری)
- ۷۰ جدول (۱۱-۴) فرضیه دوم (تحصیلات پدر و بحران هویت)
- ۷۰ جدول (۱۲-۴) فرضیه دوم (تحصیلات مادر و بحران هویت)
- ۷۱ جدول (۱۳-۴) فرضیه سوم (وضعیت اقتصادی)
- ۷۲ جدول (۱۴-۴) فرضیه چهارم (تعداد افراد خانواده)
- ۷۳ جدول (۱۵-۴) فرضیه پنجم (عملکرد تحصیلی)

فهرست نمودارها :

- ۶۰ نمودار (۱-۴) توزیع متغیر پیش آزمون بحران هویت
- ۶۱ نمودار (۲-۴) توزیع متغیر پس آزمون بحران هویت
- ۶۲ نمودار (۳-۴) توزیع متغیر معدل
- ۶۳ نمودار میله ای (۴-۴) میزان درآمد خانواده
- ۶۴ نمودار میله ای (۵-۴) میزان تحصیلات پدر
- ۶۵ نمودار میله ای (۶-۴) میزان تحصیلات مادر
- ۶۶ نمودار میله ای (۷-۴) رتبه تولد
- ۶۷ نمودار میله ای (۸-۴) تعداد فرزندان خانواده
- ۶۸ نمودار میله ای (۹-۴) طبقه اقتصادی

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱. مقدمه:

هویت انسان یکی از اساسی ترین و حیاتی ترین دغدغه ها و نگرانی های هر کس در زندگی است. این روند عبور از بحران هویت تمام انسان ها در زندگی فردی و اجتماعی خود حداقل یکبار تجربه می کنند. فرایند عبور از بحران هویت بعد از سن بلوغ عقلی و شرعی شروع می شود. سؤال اصلی و کلیدی چگونگی هویت پذیری ونحوه عبور از این مرحله سخت و سرنوشت ساز است. هویت فردی افراد در این فرایند اگر بر اساس عقل، فطرت و دین شکل گیرد. شخص مورد نظر را به طور نسبی تا آخر عمر بیمه کرده و در صورت حفظ این هویت و مراقبت از آن می توان گفت حسن عاقبت و حیات طیبه برای او به ارمغان می آید و در نتیجه هویت اجتماعی و ملی و سعادت دنیا و آخرت را برای فرد ، جامعه و هر ملتی رقم می زند. (عطائی، ۱۳۸۵)

یکی از مراحل مهم زندگی دوره نوجوانی است این دوره بهترین فرصت برای آموختن ، اندوختن و شکفتن است به این جهت رشد و شکوفایی نوجوانان از جمله موضوعاتی پر اهمیت در جهان معاصر به شمار می آید و از دغدغه ها و نگرانیهای دولت های مختلف محسوب می شود. رویدادهای مختلفی که در نحوه زندگی به نوع مناسبات و شرایط اجتماعی به وجود آمده تغییرات وسیعی را در شکل زندگی ، الگو سازی ، اخلاق و روابط نوجوانان در سراسر جهان ایجاد کرده است (حیدری ، ۱۳۷۹).

سنین نوجوانی دوران بحرانهاست. بحران هویت یابی ، عطش دست یابی به استقلال، شیفتگی به خویش، جوشش تخیل، گرایش به الگو و تحولات سریع جسمی و جنسی از خصوصیات این دوره است. در این دوره

نوجوان نیاز دارد که صاحب هویت مستقلی شود که مورد قبول قرار گیرد و خود را از سایرین متمایز نماید: به نظر اریکسون^۱ (۱۹۵۹) مساله عمده ای که هر نوجوان با آن روبرو است شکل گیری هویت^۲ است. بدین معنا که نوجوان تشخیص دهد که برای او چه چیزهایی مهم و چه کارهایی ارزشمند است و بتواند به تنظیم معیارهایی بپردازد و بر اساس آن بتوان رفتار خود و دیگران را ارزیابی کند. به علاوه احساس خود شکوفایی و شایستگی بنماید که در نوجوانی سوال هایی از قبیل " من کیستم" و هدفم در زندگی چیست؟ به فرد هجوم می آورد. در این صورت دچار سردگمی در هویت شده است .

بسیاری از نوجوانان پیش از اینکه بدانند چه کسی هستند و در زندگی چه می خواهند، دچار نوعی حس جدایی می شوند. یعنی این احساس را دارند که زمان، آنان را پشت سر می گذارد و در انجام هر نوع فعالیتی ناتوان هستند. اریکسون بر این مسئله تاکید می کند که طرد شدن از سوی دیگران و اجتماع باعث می شود که فرد نتواند در خود این احساس هویتی قوی و مطمئن بیابد. در کشور ما نوجوان و جوانان با مشکلات متعددی روبرو هستند و پرداختن به مسائل و مشکلات نوجوان و جوانان یک ضرورت ملی است به طور قطع پرداختن به چنین ضرورتی نیاز به بررسی های کارشناسانه علمی و پژوهشهای همه جانبه ملی دارد در بررسی مسائل جوانان و نوجوانان باید باواقع بینی مشکلات موانع موجود را بررسی کرد و راهکار های لازم را معلوم نمود (عصاره ، ۱۳۸۰).

رشد و تقویت حس مسئولیت پذیری به عنوان یکی از اهداف مهم تعلیم و تربیت از دیر باز مورد توجه برنامه ریزان ، معلمان ، مربیان ،والدین و حتی خود نوجوانان بوده است . برخورداری از حس مسئولیت پذیری به مثابه یک سرمایه ارزشمند حیاتی ، در همدلی انسان ها ،به ویژه افرادی است که از مهارت های اجتماعی کمتری برخوردارند و از مهمترین عوامل پیشرفت و شکوفایی استعدادها ،توانایی ها و خلاقیت ها به شمار می رود و عاملی مهم در پیشرفت تحصیلی،جامعه پذیری ،سازگاری اجتماعی با گروه همسالان و ... محسوب می گردد . عکس این قضیه نیز صادق است یعنی رفتار غیر مسئولانه ،خود سرانه و عدم شناخت

1-Erikson

2- formation identity

واقعی فرد از خود وعدم اعتماد به نفس در نوجوانان، باعث شکست تحصیلی، ایجاد عقده حقارت، خود کم بینی، بحران هویت و عدم احساس مسئولیت در انجام کارها و ایجاد افکار و توقعات منفی و... می گردد و عاملی موثر در گسترش مفاسد اجتماعی و بزهکاری نوجوانان محسوب می شود.

این تحقیق به بررسی یکی از بحرانهای مهم نوجوانی، یعنی بحران هویت پرداخته و به روش آموزش مسئولیت پذیری در این زمینه می پردازد و توجهی خاص به نقش ایجاد مسئولیت شده است با مسئولیت پذیری افراد می توانند بر بحرانهای زندگی از جمله بحران هویت غلبه نمایند.

۱-۲. بیان مساله:

نوجوانان در جامعه به دنبال پاسخی عملی به این سوال هستند که من کیستم این سوال قرنهایست ذهن بشر را به خود مشغول داشته و در این چند دهه اخیرمورد توجه روان شناسان مخصوصا اریکسون قرار گرفته است (اریکسون ۱۹۶۸ به نقل ما سن و همکاران ترجمه یاسایی ۱۳۷۰)

به اعتقاد اریکسون هویتی را که نوجوانان در صدد کسب آن است که او کیست نقشی را که باید در جامعه ایفا نماید چیست؟ آیا او کودک یا بزرگ است آیا او توانایی آن را دارد که روزی به عنوان یک همسر یا پدر باشد؟ آیا او علیرغم نژاد مذهب و ویژگیهای ملی خود می تواند احساس اعتماد نفس کند؟

گاهی نوجوان در شکل دادن به هویت فردی به علت تجارب نا مطلوب کودکی یا شرایط نا مساعد اجتماعی دچار بحران می شود. هنگامی که نوجوان دچار بحران شود احساس پوچی از خود بیگانگی، تنهایی و غربت می کند و گاهی به دنبال "هویت منفی" می گردد. هویتی درست بر خلاف آنچه که اولیا و جامعه برای او در نظر گرفته اند بسیاری از رفتارهای ضد اجتماعی و ناسازگارانه نوجوان را می توان از این دیدگاه توجیه نمود. (شاملو، ۱۳۷۲)

معمولا والدین با این وضعیت بحرانی نوجوانان برخورد ندارد و اغلب این وضعیت را درک نمی کنند. در خانواده ها جوانان مورد بی مهری قرار می گیرند و در مواقعی که نیاز شدید به دوستی و تفاهم متقابل دارند مورد هجوم و انتقاد قرار می گیرند. در هنگام بحران هویت، نوجوان دچار تضادها و کشمکش های ضد و نقیض است. به پدر مادر خود علاقه دارد و از طرفی بخاطر امر و نهی مکرر آنان تنفر هم دارد هم وابسته به آنان از

نظر اقتصادی است هم می خواهد مستقل عمل کند و به آنها مخالفت می کند این تفاوت‌های درونی به رفتارهای ضدو نقیض می انجامد و باعث رفتارهای خصمانه والدین می شود . در بحران هویت نوجوان شدیداً دچار اضطراب و ناراحتی ذهنی است به صورتی که نمی تواند جنبه های مختلف شخصیت خویش را در یک خویشتن قابل قبول و هماهنگ سازمان دهد (احمدی، ۱۳۶۸) .

تحقیقات نشان داده است که افراد دارای هویت موفق مشخصاتی از قبیل حرمت خود در سطح بالا داشته در مقابل تنیدگی، انعطاف پذیری داشته و مقاوم هستند تصمیمات سنجیده و مبتکرانه به عمل می آورند و نسبت به آن متعهد هستند (اسپر پنتهال^۱، ۱۹۹۵) .

برای بر خورد با افرادی که دچار بحران هویت هستند از روشهای مختلف درمانی استفاده شده است یکی از این روشها، آموزش مسئولیت پذیری است که گلاسر آن را در مراکز آموزشی بکار گرفته و نتایج موفقیت آمیزی نیز داشته است.

بارت^۲ (۲۰۰۰) معتقد است که آموزش کودکان در پذیرش مسئولیت در درون خانواده روشی بسیار مطلوبی برای آماده کردن آنها در پذیرش وظایف مسئولیتهای بیشماری که در بیرون از خانواده با آنها مواجه خواهند شد و وسایل لازم را برای استقلال آنها فراهم می کند. برای یک کودک که اکنون رشد می کند و بعداً نوجوان و بزرگسال می شود ، توانایی در توفیق مسئولیتهای اجتماعی خارج از خانواده به فرصت برای تجربه کردن مشارکت ، ارزشمندی اقدام به خود و قدرت و پیوند اجتماع بستگی دارد. آموزش مسئولیت جریان مداومی است ابتدا از خانواده آغاز می شود در آموزش مسئولیت به کودکان باید توجه داشت که مسئولیت را نمی توان به کسی تحمیل کرد و نمی توان با فشار و جبر کودک مسئولی به بار آورد. مسئولیت احساسی است که از درون فرد سرچشمه می گیرد و آموخته می شود (شفیع آبادی ۱۳۸۵)

دادن مسئولیت به فرزندان از کودکی و متناسب با سن آنها باعث پرورش توانایی ها و اتکا به خود در نوجوانی می شود . رشد اراده و مسئولیت پذیری کودک بهترین سرمایه زندگی است .

1 - Sper penthal

2 - Baret

در پرتو این مسئولیت پذیری کودک با نگرشی صحیح نسبت به کار قواعد و ارتباطهای انسانی برای مدرسه آماده می شود. با انواع تقویت ها مواجه می شود و در نتیجه الگوی رفتار مناسبی را اختیار می کند به اعتقاد ستیر^۱ (ترجمه بیرشک، ۱۳۷۳) آینده نیازمند انسانی با مسئولیت بیشتر است که توانایی انتخاب داشته باشد. کسی که بتواند بر اساس احتیاج خود نه بر اساس طرح ریزی که شخص دیگر برای او کرده است برنامه ریزی کند.

مساله اساسی در این تحقیق واقف شدن به بحران هویت مختلف نوجوانان و روبرو شدن با این بحران است.

۱-۳. اهمیت تحقیق:

مسئله "مساله هویت از موضوعات مهم و چالش بر انگیزی است که نه تنها تک تک افراد در دوران حیات خود با آن مواجه می شوند، بلکه از موضوعاتی است که طیف وسیعی از متفکران به انحای مختلف با آن درگیرند. صورت مساله هویت و ضمامم مربوط به آن همواره در کانون توجه علوم مختلفی همچون جامعه شناسی، فلسفه، روانشناسی و مشاوره و... قرار گرفته است. (کدیور، ۱۳۸۰)

با توجه به این واقعیت که هم اکنون بیش از ۳۵ میلیون نوجوان و جوان در کشور مازندگی می کنند و نیروی محرکه پویای جامعه همین قشر هستند. لذا باید مشکلات آنها را شناخت و برای مقابله با آن اقدام نمود.

دوره نوجوانی، دوران شکوفایی استعدادها در رشد اخلاقی و منشا اصلاحات اجتماعی است بدین معنا که نوجوانان با افکار و احساسات انقلابی خویش سعی در تغییر و دگرگون ساختن دنیا دارد و ارزشهای حاکم را زیر سوال می برد. او حتی نزدیکترین افراد خویش را مورد انتقاد قرار می دهد. البته این تغییرات و تحولات روانی را نمی توان به چشم یک عارضه منفی و یک مسئله وخیم که باید با آن مبارزه کرد در نظر گرفت و روشهای هدایت آنها را در پیش گرفت (احمدی، ۱۳۷۸).

از تحولات روانی نوجوان می توان در جهت تصحیح و تسریع کمال انسانی و رشد بینش ارزشهای انسانی

استفاده کرد و با آموزش صحیح شناختی و ایجاد تغییرات مثبت در نگرش آنها بهداشت روانی آنها را تامین نمود. این تحقیق در این زمینه حرکت می کند تا بر اهمیت آموزش مسئولیت پذیری بویژه در مراکز آموزشی بتوان یکی از راههای موثر مقابله با بحران ها را به افراد آموزش داد تا در مراحل مختلف زندگی بویژه در نوجوانی از آن استفاده نمایند.

با آموزش مسئولیت پذیری به افراد می توان انسان های اندیشمند ، خلاق ، سرزنده و شجاع تربیت نمود. انسان های که می خواهند برای حل مشکلاتی که در دنیای خود با آن روبرو هستند تلاش کنند. هر چند که نتوانند همه آنها را حل کنند ولی به حل پاره ای از آنها موفق خواهند شد. با اعتقادی که این افراد در نتیجه موفقیت های خویش بدست آورده اند ممکن است برای مدتی شکست بخورند ولی می دانند رسیدن به حدی از موفقیت امکان پذیر است ، و اگر موفقیت به راحتی حاصل نشود مایوس و دلسرد نخواهند شد.

رشد هویت معمولاً^۱ یکی از جنبه های رشد خود در نظر گرفته می شود. رشد خود نیز یکی از مباحث مهم مطرح شده در قلمرو روان شناسی رشد است که حاوی موضوعات مهمی همچون رشد مفهوم خود ، عزت نفس^۱ یا ارزش نهادن به شایستگی فرد، رشد شناخت دیگران و رشد هویت است.

از نگاه اریک اریکسون یکی از تکالیفی که انسان در نوجوانی با آن مواجه می شود تکوین هویت شخصی است. این بدان معناست که نوجوان برای دستیابی به هویت شخصی خود با پرسش های مهمی چون من کیستم ؟ مقصودم چیست؟ هدف از حیات چیست؟ و ..مواجه می شود. روندی که نوجوان طی چند سال برای پاسخگویی به این پرسش ها طی می کند به عنوان جستجوی هویت نامیده می شود.

از نکات مهم در نظریه هویت اریکسون توجه به این مطلب است که رشد شخصیت امری است که در سراسر عمر آدمی اتفاق می افتد از سوی دیگر موضوع اصلی در رشد شخصیت جستجوی هویت است.

به عقیده اریکسون (۱۹۵۹) بحران در تمام مراحل زندگی است انسان در مقابل کمال قرار گرفته و باید حل شود.

1- self esteem

2-personal identity

بحران هویت شاید مهمترین بحرانی است که در زندگی انسان وجود دارد و باید حل شود. در غیر این صورت به آشفتگی هویت و پریشانی شخصیت منجر می شود. عدم توانایی فرد از اکتساب هویت مستقل ، روشن و مستحکم به هویت منفی می انجامد که چیزی جز بزهکاری ، رفتار های ضد اجتماعی و عملکرد منفی گرایان را در پی نخواهد داشت .

افزایش افت تحصیلی ، اعتیاد به مواد مخدر رو به بالا رفتن اعمال بزهکارانه در جامعه بویژه در سالهای اخیر رami توان در رابطه مستقیم با بحران هویت دانست که نیاز به روشهای ثمر بخش و انجام تحقیقات را برای کاهش این بحران ضروری تر می سازد و باید به نوجوانان کمک کرد و به آنها تفهیم نمود که برای ارضای نیاز های خود و انجام رفتار مناسب در جهت کسب هویت موفق مسئول هستند. از طرف دیگر مشکلات نوجوانان ، مشکلات جامعه است چون این شرایط اجتماعی است که نوجوانان را با بحرانهای متفاوت روبرو می سازد پس اگر عده ای از نوجوانان در بی هویتی خویش فرو مانده و به رشدی موثر نرسیده اند، بعلت بی توجهی والدین ، شرایط سخت اقتصادی ، اجتماعی ، نابسامانی ها و اختلال در ارزشها ، عقاید و قوانین اجتماعی است. مجموعه این عوامل مانع از کسب یک تجسم روشن و دقیق از هویت مثبت انسانی در ذهن نوجوانان شده است که در نهایت او را به سوی انزوا یا بسوی اعمال بزهکارانه سوق می دهد.

شکاف میان دو نسل قدیم و جدید، تحول جامعه از سنتی به صنعتی نیز اکنون بر مشکلات افزوده شده است که باید در این موارد اقدام فوری صورت پذیرد تا نسل جدید راه خود را بیابد تا احساس ارزش و اعتماد به نفس پیدا کند و بتواند از عمده بحرانها سر بلند بیرون آید .

برای اینکه نوجوانان بتوانند استعداد های ذهنی و توانایی عقلانی خود را بکار گیرند بایستی از تعادل شخصیت ، اعتماد به نفس ، پذیرش خویشتن و استقلال در اندیشه و عمل بر خوردار باشند به هویتی مستقل ، منسجم یکپارچه دست یابند .

تافلر^۱ (ترجمه کامرانی، ۱۳۷۴) معتقد است افراد زمانی فرصت و توانایی پرداختن به مسایل جهان و ارائه

راه حل‌های بدیع ونو را خواهند داشت که در درجه اول توانسته باشند از درون به یک انسجام و وحدت یافتگی رسیده باشند یا به عبارتی در درجه اول بایستی مسئله و مشکل خود را حل کرده باشند.

برای اینکه نوجوانان از شخصیت مستقل به متعادل و متعالی که جوهره شکوفایی وجود و خلاقیت ذهنی است برخوردار گردند باید زمینه های تلاش و حرکت آنها را به تناسب رشد شخصیت و تحول ذهنیشان فراهم نمود و موانع پیشرفت را بر طرف نمود.

اهمیت این تحقیق در این است که اولیا و مربیان را متوجه وظایف و مسئولیتهای خود در مسئله هویت یابی نوجوانان می کند و شرایطی فراهم کنند تا فرد مهارتهای اساسی برای کنار آمدن با بحران ها را کسب نموده و با احساس مسئولیت در قبال اعمال و رفتار فرد تصویر کما بیش روشن از خود، موقعیت اجتماعی و آینده داشته باشند. با روشن شدن بیشتر این بحران و آگاهی از تاثیرات مختلف بر آن می توان با دید بازی به مشکلات نوجوانان توجه کرد و زمینه را برای تحقیقات بعدی فراهم ساخت و هم نقش اجتماع رادر پی ریزی هویت نوجوانان که سازندگان اجتماع آینده هستند مورد نظر قرار داد تا نقایض در برنامه های آموزشی را رفع نموده راه هویت توفیق را برای نوجوانان هموار ساخت. و این شیوه به عنوان یک شیوه در مانی هم بصورت فردی و هم بصورت گروهی در کلینیک های مشاوره می توان استفاده نمود.

همچنین این تحقیق به بررسی تاثیر آموزش مسئولیت پذیری بر بحران هویت و رابطه بحران هویت را با متغیر دموگرافیک مورد بررسی قرار می دهد. در نتیجه یافته های تحقیق هم از حیث کاربردی و هم از حیث بنیادی اهمیت زیادی دارد. این پژوهش گامی است در جهت حل یکی از مشکلات مهم نوجوانان و جوان هایی که در این عصر با آن دست به گریبان هستند.

۱-۴. اهداف تحقیق:

۱-۴-۱. هدف اصلی:

تعیین اثر بخشی آموزش مسئولیت پذیری به شیوه واقعیت درمانی بر بحران هویت نوجوانان

۱-۴-۲. هدف فرعی :

تعیین رابطه متغیر های دموگرافیک با بحران هویت

هدف فرعی عبارت است از ، بررسی خصوصیات دموگرافیک نوجوانان به منظور پیش بینی و پیشگیری از

بحران هویت

۱-۵. فرضیه های تحقیق :

۱- آموزش مسئولیت پذیری به شیوه واقعیت درمانی سطح بحران هویت دانش آموزان را

کاهش می دهد.

۲- بین میزان بحران هویت دانش آموزان با والدین دارای سطوح تحصیلی مختلف ، تفاوت

وجود دارد.

۳- بین میزان بحران هویت نوجوانان دارای سطوح مختلف وضعیت اقتصادی تفاوت وجود دارد.

۴- تعداد فرزندان خانواده بر میزان بحران هویت نوجوانان اثر دارد.

۵- بین عملکرد تحصیلی و بحران هویت رابطه معنی داری وجود دارد.

۱-۶. تعریف نظری و عملیاتی :

۱-۶-۱. تعریف نظری :

۱-۶-۱-۱. بحران هویت^۱ : عبارت است از اختلال درونی و نامطمئنی درباره نقش مشخص در آینده ،

شروع آن در نوجوانی است . ابعاد اختلال می تواند شامل انتخاب شغل ، الگو های دوستی ، مذهب ،